

Charakter prawny Międzynarodowego Trybunału Arbitrażowego do Spraw Sportu i zmiany w procedurze rozpoznawania sporów

1. Wstęp

Sport zawsze postrzegany był jako idea współzawodnictwa oparta na przepisach prawa sportowego regulującego zasady jego funkcjonowania w danym kraju. Globalny rozwój gospodarczy na świecie w ostatnich pięćdziesięciu latach nie ominął również i sportu. Nastąpiła jego komercjalizacja. Sport stał się bardzo popularną i rozwojową dziedziną, w którą zaczęto angażować coraz większy kapitał. Stacje telewizyjne zaczęły transmitować zawody sportowe z całego świata. Ta szybka przemiana gospodarcza spowodowała zwiększanie się liczby kwestii spornych w dziedzinie sportu, zarówno na podłożu sportowym, jak i ekonomicznym. W związku z zaangażowaniem znacznych środków finansowych przez sponsorów, sportowcy dążąc do osiągnięcia jak najlepszych wyników, nie zawsze działali zgodnie z zasadą fair play. Wszystkie te aspekty pokazały wyraźną potrzebę znalezienia sposobu ich rozwiązania.

W ponad dwustu państwach czy terytoriach na całym świecie działają narodowe komitety Olimpijskie (National Olympic Committee, NOC), które promują, sponsorują i nadzorują olimpijskie i międzynarodowe zawody sportowe. Każdy z nich działa w oparciu o przepisy, które pozostają w zgodzie ze statutem Międzynarodowego Komitetu Olimpijskiego (MKOL, International Olympic Committee – IOC) (dalej: MKOL) oraz odpowiednich przepisów regulujących tę dziedzinę życia w danym państwie. Zasady współzawodnictwa i „czystego sportu”, które zapisane są w statutach krajowych federacji danej dyscypliny sportowej powinny być spójne ze statutem MKOL jak również ze statutem międzynarodowych federacji tej dyscypliny. Tysiące sportowców są członkami organizacji sportowych i federacji międzynarodowych, które zapewniają im ochronę ich praw wynikających z zawartych przez nich kontraktów, ale też wymagają od nich odpowiedniego zachowania i przestrzegania

¹ Mgr, doktorant.

przyjętych reguł zarówno współzawodnictwa, jak i bycia członkiem danej organizacji². Siedziby organów zarządzających międzynarodowych czy krajowych organizacji sportowych, jak również indywidualni sportowcy uczestniczący w olimpiadach czy zawodach międzynarodowych będący członkami tych organizacji „mają”, każde z nich swój kraj i swoje wewnętrzne przepisy, które zajmują się ich ochroną. W związku z tym, że regulacje prawne mogą być różne w każdym kraju, naturalnym następstwem tego są problemy w jednakowym rozstrzygnięciu sporów o podobnym charakterze. Zdarzały się również problemy z wyborem prawa właściwego dla rozpoznania danej sprawy³.

Wobec ekspansji sportu i działań „okołosportowych” zarówno MKOL, jak i międzynarodowe federacje sportowe dążyły i poszukiwały sposobu na ujednoczenie orzecznictwa sportowego i wdrożenie do lokalnych systemów prawnych wspólnych ujednoczonych zasad postępowania. Różne podejścia do rozwiązywania sporów w różnych systemach prawnych uzależnione od przyjętych systemów (prawo zwyczajowe, prawo cywilne) lub ewentualnych uprzedzeń pochodzących z nacjonalizmów, czy etnocentryzmów i różnic kulturowych, prowadziły do dużych rozbieżności w orzeczeniach o podobnych stanach faktycznych⁴. W związku z tym pojawiło się duże zapotrzebowanie na unifikację i przyjęcie przez „rodzinę sportową” uregulowań prawnych dotyczących rozpoznawania sporów przez grupę niezależnych i niezawisłych sędziów, których decyzje byłyby ostateczne. Dotyczyło to również zagadnienia rozpoznawania sporów prawnych w sporcie powstałych poza okresem Olimpiady i zawodów międzynarodowych. Pojawiła się zatem potrzeba powołania orga-

² M.J. Mitten, *Sport Law and Regulation: Cases, Materials and Problems* 278-80, 2009, [w:] M.J. Mitten, H. Opie, *Sports law: implications for the development of international, comparative, and national law and global dispute resolution*, „Biulletin CAS” (Court of Arbitration for Sport) 2012, nr 1, s. 2.

³ Reynolds p-ko Int’l Amateur Athletic Fed’n, 23 F. 3d 1110 (tth Cir. 1994), [w:] M.J. Mitten, H. Opie, „Biulletin CAS” 2012, nr 1, s. 3. Sąd Apelacyjny Stanów Zjednoczonych dla Okręgu Szóstego orzekł, że Sąd Okręgowy dla Ohio nie miał podstaw do rozpoznania sprawy wniesionej przez sportowca zamieszkałego w Ohio przeciwko Międzynarodowej Federacji Sportu Amatorskiego z siedzibą w Londynie, o zakwestionowanie opinii laboratorium w Paryżu, które stwierdziło, że w jego próbce moczu dostarczonej przez niego w Monako znajdowała się zabroniona substancja zwiększająca jego wytrzymałość, co spowodowało jego zawieszenie na czas zawodów, a co jest sprzeczne z prawem stanu Ohio.

⁴ M.J. Mitten, H. Opie, op.cit., s. 3. Jak zaobserwował sędzia sądu apelacyjnego Richard Posner: powinno być wątpliwe jest, że sądy krajowe mają niezbędną wiedzę do rozpoznawania sporów sportowych i dysponują specjalistami w każdej dziedzinie sportu.

nu niezależnego, wyspecjalizowanego w rozwiązywaniu sporów sportowych, w skład którego wchodziłoby eksperci z tej dziedziny, który wydawałby wiążące decyzje i który byłby identyfikowany w skali globalnej⁵. To spowodowało, że organizacje sportowe zaczęły zastanawiać się nad tym zagadnieniem⁶.

2. Geneza i rozwój Trybunału

2.1. Funkcjonowanie Trybunału w latach 1983–1994

W 1981 r. Juan Antonio Samaranch, ówczesny Prezydent MKOl, zaproponował, aby utworzyć „sąd najwyższy dla świata sportu”⁷, w którym będą rozpoznawane wyłącznie sprawy z zakresu sportu i który będzie służył autorytetem w ich rozstrzygnięciu. Idea i propozycja zasad funkcjonowania takiego arbitrażowego organu sądowego zrodziła się w 1982 r. na 85 Sesji MKOl w Rzymie⁸. MKOl przyjął wówczas pomysł stworzenia sądu arbitrażowego, który jurysdykcyjnie byłby związany wyłącznie ze sporami sportowymi, ponieważ panowało przekonanie, że „dobrzy laicy” bez wykształcenia prawnego, funkcjonujący i orzekający w odpowiednich organach federacji sportowych są lepsi od sędziów sądów powszechnych, którzy nie znają tematyki i orzekają o sprawach, z którymi nie mają do czynienia i nie są w tej dziedzinie ekspertami⁹.

Ówczesny członek MKOl sprawujący także funkcję wiceprezesa Międzynarodowego Trybunału Sprawiedliwości w Hadze Kéba Mbaye, został powołany na przewodniczącego grupy roboczej, która miała za zadanie przygotowanie projektu statutu mającego powstać, nowego organu do orzekania w sprawach sportu. Ważnym powodem powołania instytucji arbitrażowej była również potrzeba rozstrzygnięcia międzynarodowych sporów sportowych w drodze

⁵ M.J. Mitten, *Judicial Review of Olympic and International Sports Arbitration Awards: Trends and Observations*, 10 *Peeperdine Dispute Resolut Law L.Journal*, 51/2009, [w:] M.J. Mitten, H. Opie, op.cit., s. 3.

⁶ I.S. Blackshaw, *Arbitration court comes of age*, „The European Lawyer”, lipiec 2004, s. 39 i n.

⁷ D.H. YI, *Turning Medals into Metal: Evaluating the Court of Arbitration of Sport as an International Tribunal*, 6 *Asper Rev. Int'l Bus. & Trade L.* 289, 290 n.7 (2006) (quoting Ian BLACKSHAW, *Sports Court Getting Right Results*, „Guardian”, 3.06.2004, <http://www.guardian.co.uk/sport/2004/jun/03/ianblack>).

⁸ Ibidem, s. 39 i nast.

⁹ I.S. Blackshaw, *The Court of Arbitration for Sport, An International Forum for Settling Disputes Effectively 'Within the Family of Sport'*, London 2003, s. 62.

szybkiego i niedrogiego postępowania, którego kosztami miał być obciążony MKOL. Wszystkie te aspekty miały być ujęte przy ustalaniu założeń działania nowej instytucji i ujęte w akt prawny – statut jego funkcjonowania. Projekt pierwszego statutu został opracowany przez trzech wybitnych prawników, członków MKOL¹⁰.

Statut Trybunał Arbitrażowy do Spraw Sportu został formalnie przyjęty w 1983 r. podczas 86 Zgromadzenia Ogólnego MKOL w New Dehli, a ostatecznie wszedł w życie 30 czerwca 1984 r. W ten sposób została ukonstytuowana oficjalna instytucja arbitrażu sportowego, która do dziś funkcjonuje w Lozannie¹¹ (Szwajcaria) pod dwiema nazwami: angielską – Court of Arbitration for Sport (CAS) i francuską – Tribunal Arbitral du Sport (TAS)¹² (dalej również Trybunał). Pomimo pierwszego członu swojej nazwy „court”, co znaczy: sąd, bardziej niż sąd międzynarodowy jest to trybunał arbitrażowy, którego jurysdykcja i władza opiera się na porozumieniu wynikającym z umowy pomiędzy stronami¹³. Ideą przewodnią twórców Trybunału było takie określenie jego jurysdykcji, aby międzynarodowe spory prawne sportowe rozstrzygane były poza krajowym sądownictwem powszechnym. W pierwszym okresie funkcjonowania Trybunału, kiedy jego kompetencje nie były jeszcze wyraźnie określone widoczna była kolizja z dotychczasowymi uprawnieniami krajowych i międzynarodowych organizacji sportowych, które rozpoznawały odwołania od decyzji nakładających na sportowców sankcje za nieuczciwe współzawodnictwo i które przyznawały sobie ekskluzywność w zakresie rozpoznawania sporów o tym charakterze. W związku z tym, że dochodziło również do innych

¹⁰ K. Mbaye, *Une nouvelle institution d'arbitrage: le Tribunal Arbitral du Sport (CAS)*, „Annuaire français de droit international” 1984, s. 409.

¹¹ Art. R 28 Kodeksu CAS. CAS ma swoją siedzibę w Lozannie w Szwajcarii. Zgodnie z postanowieniami Kodeksu CAS każde postępowanie prowadzone przez CAS jest uznawane za prowadzone w Lozannie, nawet jeśli niektóre czynności, takie jak przesłuchanie stron, odbywały się poza tym obszarem. Znaczy to, że postępowanie przed Trybunałem prowadzone jest zgodnie ze szwajcarską ustawą o prawie prywatnym międzynarodowym w zakresie, w jakim siedziba choć jednej ze stron znajduje się poza granicami Szwajcarii. Ustawa służy za rodzaj *ius arbitrii* zwłaszcza w zakresie zdolności arbitrażowej, ważności klauzul arbitrażowych, czy środków prawnych przysługujących przeciwko decyzjom instytucji arbitrażowej. Porównaj również: M. Reeb, *The Role and Functions of the Court of Arbitration for Sport (CAS)*, „The International Sports Law Journal” 2002, z. 2, s. 24.

¹² P. Cioch, *Trybunał Arbitrażowy do ds. Sportu w Lozannie*, „ADR. Arbitraż i Mediacja” 2009, nr 4, s. 72.

¹³ M.J. Mitten, H. Opie, *Sports law...*, s. 3.

licznych nieporozumień, Trybunał wyjaśniał, że do rozwiązywania typowo technicznych problemów sportowych nadal właściwe są federacje sportowe i MKOL, natomiast zadaniem Trybunału jest działalność typowo rozjemcza przy sporach sportowych powstających głównie na tle kwestii ekonomicznych¹⁴.

Do 1986 r. w skład osobowy Trybunału wchodziło 40 arbitrów, a od 1986 r. ich liczba wzrosła do 60. Byli oni nominowani przez MKOL, międzynarodowe federacje sportowe oraz narodowe komitety olimpijskie, a także przez samego Prezydenta MKOL (każdy nominował po piętnastu członków). Prezydent MKOL wybierał arbitrów spoza grona tych trzech grup. Ponieważ w tym okresie CAS nie dysponował własną samodzielną strukturą i działał jako autonomiczny wydział MKOL, dlatego też w całości był finansowany ze środków MKOL, a postępowania przed Trybunałem było wolne od jakichkolwiek opłat za wyjątkiem postępowań o charakterze finansowym, gdzie strony były wzywane do partycypowania w części kosztów¹⁵. W związku z tym, że Trybunał był finansowany przez MKOL, Prezydent Trybunału również musiał być członkiem MKOL¹⁶. Zależność Trybunału od MKOL była bardzo widoczna w procedurze modyfikowania i wprowadzania zmian Statutu, ponieważ mógł być on zmieniony tylko na Sesji MKOL i tylko na wniosek Komitetu Wykonawczego MKOL¹⁷. Powyższe fakty nie pozostały bez echa w kontekście zarzutów o niezależność i stronniczość CAS.

Statut CAS w zakresie postępowania przed Sądem przewidywał jednolitą procedurę rozstrzygania sporów, bez względu na ich naturę. Pierwsza sprawa wpłynęła do Trybunału w 1986 r. W pierwszej połowie lat 90. nie było wiele postępowań, ponieważ krajowe związki sportowe nie zamieszczały stosownych klauzul arbitrażowych w swoich statutach, które by otwierały sportowcom drogę do odwołań do Trybunału od decyzji nakładających na sportowców sankcje dyscyplinarne. W 1991 r. Trybunał opublikował kilka przydatnych klauzul arbitrażowych i tym samym umożliwił międzynarodowym federacjom i innym podmiotom sportowym włączenie do ich statutów m.in. klauzuli arbitrażowej, która dawała możliwość złożenia do CAS odwołania od ostatecznej decyzji organu federacji. Klauzula ta zatem zainicjowała najpopularniejszą obecnie procedurę odwoławczą (apelacyjną) od tego rodzaju decyzji i obecnie

¹⁴ P. Cioch, op.cit., s. 73.

¹⁵ I.S. Blackshaw, *The Court...*, s. 64.

¹⁶ Art. 6 ust. 2, s. 2 Kodeksu CAS z 1990 r.

¹⁷ R.H. McLaren, *Twenty-Five Years of the Court of Arbitration for Sport: A Look in the Rear-View Mirror*, „Marquette Sports Law Review” 2010, nr 2, s. 307, <http://scholarship.law.marquette.edu/sportslaw/vol20/iss2/2>.

znajduje się ona w statutach wszystkich federacji międzynarodowych. Federacją międzynarodową, która jako pierwsza wprowadziła do swojego statutu klauzulę o uznaniu Trybunału ostatnią instancją odwoławczą do rozstrzygnięcia sporów powstałych na tle regulacji federacyjnych była Międzynarodowa Federacja Jeździecka (FEI). Przyjęcie powyższej klauzuli oznaczało dla CAS znaczny przypływ obowiązków¹⁸ i tym samym zapoczątkowane zostały przyszłe reformy Trybunału.

2.2. Początek zmian

W lutym 1992 r. jeździec Elmar Gundel wniósł odwołanie do CAS korzystając z klauzuli arbitrażowej zawartej w statucie FEI, kwestionując decyzję podjętą przez jego federację¹⁹. Elmar Gundel nie był zadowolony z rozstrzygnięcia wydanego przez CAS²⁰ i wniósł odwołanie od tego orzeczenia do sądu krajowego – Szwajcarskiego Trybunału Federalnego. W odwołaniu podważył ważność tego orzeczenia, powołał się na brak bezstronności i niezawisłości CAS oraz zażądał stwierdzenia nieważności wydanego przez CAS orzeczenia²¹.

Szwajcarski Trybunał Federalny podjął się zbadania zasadności stawianych zarzutów i wyrokiem z dnia 15 marca 1993 r. potwierdził status CAS, jako ustanowionej i funkcjonującej zgodnie z prawem instytucji arbitrażowej działającej zgodnie z prawem²². Zaznaczył między innymi fakt, iż CAS zachował właściwą dla sądu arbitrażowego autonomię, ponieważ nie był organem FEI, ani nie otrzymywał poleceń od tej federacji. Zachował w związku z tym wystarczającą niezależność osobistą, na skutek czego przydzielił do dyspozycji CAS jedynie trzech arbitrów z maksymalnie 60 członków wchodzących

¹⁸ G. Kaufmann-Koehler, *Arbitration at the Olympics*, The Hague–London–New York 2001, s. 7.

¹⁹ M. Reeb (red.), *Digest of CAS awards*, t. 1: 1986–1998, The Hague 1998, s. 79.

²⁰ Elmar Gundel został na mocy decyzji organu dyscyplinarnego Międzynarodowej Federacji Jeździeckiej zdyskwalifikowany na okres trzech miesięcy, a także ukarany grzywną za podawanie koniowi niedozwolonych specyfików. W lutym 1992 r. Gundel, korzystając z klauzuli arbitrażowej, zawartej w statucie Międzynarodowej Federacji Jeździeckiej, przekazał sprawę do rozpatrzenia Sportowemu Sądowi Arbitrażowemu. Ten rozstrzygnął częściowo na korzyść Gundela, skracając okres dyskwalifikacji do jednego miesiąca. Jednak niezadowolony z werdyktu Sądu Gundel skierował sprawę do sądu krajowego, w tym przypadku do szwajcarskiego Trybunału Federalnego, kwestionując ważność rozstrzygnięcia arbitrażowego ze względu na brak bezstronności i niezawisłości Sportowego Sądu Arbitrażowego.

²¹ M. Reeb, op.cit., s. 79–80.

²² Recueil Officiel des Arrêts du Tribunal Fédéral 119 II 271.

w jego skład²³. W konkluzji wyroku zwrócił jednak uwagę na liczne związki między CAS i MKOL, a przede wszystkim na fakt, że CAS finansowany był niemal wyłącznie przez MKOL, a co więcej MKOL był organem właściwym do wprowadzania zmian w Statucie CAS oraz MKOL i jego prezes posiadał uprawnienia do powoływania członków CAS. Zdaniem Szwajcarskiego Trybunału Federalnego, powyższe związki stanowiłyby wystarczające podstawy do zakwestionowania niezawisłości CAS w przypadku, gdyby MKOL był stroną w postępowaniu toczącego się przed CAS. W związku z powyższym, przesłanie Trybunału Federalnego wyraźnie akcentowało silną potrzebę uniezależnienia CAS od MKOL pod względem organizacyjnym oraz finansowym w taki sposób, aby mógł on wydawać orzeczenia arbitrażowe jako sąd²⁴. Było to początkiem wielu zmian w CAS.

2.3. Reforma CAS i Porozumienie paryskie

Wyrok w sprawie Elmara Gundela doprowadził do reformy organizacyjnej CAS²⁵. W dniach 13 oraz 14 września 1993 r. w Lozannie zorganizowano „Międzynarodową Konferencję w sprawie Prawa i Sportu” (wydano również publikację o tej samej nazwie), której celem było przedstawienie reform zaplanowanych przez CAS. Najbardziej spektakularną zmianą wynikającą z tych reform było utworzenie „Międzynarodowej Rady Arbitrażu Sportowego” (ICAS, *International Council of Arbitration for Sport*), której zadanie polegało na nadzorowaniu finansowania CAS, tym samym zajmując w tym zakresie dotychczasowe miejsce MKOL. Przeprowadzona została całkowita rewizja Statutu CAS i regulaminów proceduralnych w celu zwiększenia ich skuteczności.

Inne istotne zmiany polegały na zrezygnowaniu z jednolitej procedury postępowania²⁶ i utworzeniu dwóch wydziałów arbitrażowych: Wydziału Arbitrażu Zwyczajnego (*Ordinary Arbitration Division*) oraz Arbitrażowego Wydziału Odwoławczego (*Appeals Arbitration Division*), aby zarysować różnice między

²³ I.S. Blackshaw, *The Court...*, s. 65.

²⁴ M. Reeb, *The Role and Functions of the Court of Arbitration for Sport (CAS)*, „International Sports Law Journal” 2002, nr 2, s. 23–25.

²⁵ Restrukturyzacja CAS została zatwierdzona podpisaniem the Agreement Concerning the Constitution of the International Council of Arbitration for Sport, czerwiec 1994.

²⁶ Zmiana zapoczątkowała rozróżnianie sporów kierowanych bezpośrednio do rozstrzygnięcia przez Trybunał oraz spory, które trafiły do Trybunału po ich rozpoznaniu przez organy ostatniej instancji federacji sportowych.

sporami rozpatrywanymi w jednej instancji oraz sporami wynikającymi z odwołań od decyzji podejmowanych przez organy sportowe. Ostatecznie reformy CAS zostały umieszczone w nowym Kodeksie Arbitrażu Sportowego (Code of Sports-related Arbitration)²⁷, który wszedł w życie z dniem 22 listopada 1994 r.²⁸

Utworzenie ICAS, a także nowa struktura CAS zostały zatwierdzone 22 czerwca 1994 r. podczas Olimpijskiego Kongresu w Paryżu, wraz z podpisaniem „Porozumienia w sprawie ukonstytuowania się Międzynarodowej Rady Arbitrażu Sportowego” (*Agreement concerning the constitution of the International Council of Arbitration for Sport*), zwanego „Porozumieniem paryskim”, lub „Konwencją paryską”. Porozumienie podpisane zostało przez najwyższe organy reprezentujące świat sportu, a mianowicie przez prezesów IOC, *the Association of Summer Olympic International Federations* (ASOIF), *the Association of International Winter Sports Federations* (AIWF) oraz Stowarzyszenie Narodowych Komitetów Olimpijskich (*ANOC, the Association of National Olympic Committees*)²⁹. Porozumienie określało również procedurę powoływania nowych członków ICAS oraz sposób finansowania CAS. Po podpisaniu Konwencji większość Międzynarodowych Federacji Sportowych oraz Narodowych Komitetów Olimpijskich zawarło w swoich statutach klauzulę o uznaniu CAS jako ostatniej instancji odwoławczej umożliwiającą kierowanie sporów do CAS³⁰. W 2002 r. również Międzynarodowa Federacja Piłki Nożnej (FIFA) uznała oficjalnie jurysdykcję Trybunału³¹.

Kodeks Antydopingowy Ruchu Olimpijskiego (Olympic Movement Anti-Doping Code), który przeznaczony jest dla wszystkich Międzynarodowych Federacji i jest najważniejszym dokumentem w tej dziedzinie zawiera zapis o uznaniu Trybunału, jako organu ostatniej instancji do rozpatrywania sporów związanych z dopingiem³². Takie postawienie sprawy doprowadziło do gwałtownego wzrostu aktywności CAS. Potwierdzeniem skuteczności dokonanych reform była sprawa apelacyjna Lazutina/Danilova, rosyjskich narciarek

²⁷ Kodeks Arbitrażu Sportowego składa się z dwóch części. Część I: art. S1-S26 dotyczy struktury i kompetencji Trybunału Arbitrażowego. Część II: art. R27-R69 określa zasady postępowania przed Trybunałem. W 1999 r. do Kodeksu zostało dodanych 14 nowych przepisów dotyczących zasad postępowania mediacyjnego.

²⁸ I.S. Blackshaw, *The Court...*, s. 65.

²⁹ M. Reeb, *The Role and Functions...*, s. 23.

³⁰ K. Mbaye, *Le Tribunal Arbitral du Sport*, „Message Olympique” 1998, nr 10, s. 5.

³¹ P. Cioch, *op.cit.*, s. 90.

³² K. Mbaye, *Le Tribunal...*, s. 5–6, *Practical Guide...*, s. 41; patrz również: I.S. Blackshaw, *Arbitration court comes of age*, „The European Lawyer” 2004, s. 79.

zdyskwalifikowanych podczas igrzysk zimowych w 2002 r. w Salt Lake City. Szwajcarski Trybunał Federalny, rozpoznając sprawę z odwołania się narciarek od orzeczenia CAS, zajął się szczegółowo zagadnieniem właściwości rzeczowej CAS z uwagi na fakt, że MKOL był stroną tego postępowania. W wyroku z dnia 27 maja 2003 r.³³ potwierdził raz jeszcze niezależność i samodzielność CAS stwierdzając, że wyroki wydawane przez ten sąd powinny być uznawane na równi z wyrokami sądów krajowych³⁴. Tym samym przeprowadzone w CAS reformy potwierdziły, że w świetle zarówno struktury organizacyjnej, źródeł finansowania, statusu arbitrów, jak i procedur arbitrażowych Trybunał okazał się w pełni samodzielnym organem.

3. Struktura organizacyjna, rozwój i funkcjonowanie Trybunału

3.1. Międzynarodowa Rada Arbitrażu Sportowego

Zgodnie z postanowieniami Konwencji paryskiej, Trybunał został zreorganizowany i utworzony na nowo i w takiej formie działa do chwili obecnej. Od strony operacyjnej funkcjonuje jako sąd arbitrażowy, natomiast od strony organizacyjnej oparty jest na Międzynarodowej Radzie Arbitrażu Sportowego, znanej pod nazwą angielską: Council of Arbitration for Sport – ICAS, oraz nazwą francuską: Conseil International de l'Arbitrage en matiere de Sport – CIAS (dalej: ICAS). ICAS jest w rozumieniu art. 80 szwajcarskiego kodeksu cywilnego (ZGB) – fundacją, która sprawuje nadzór, zarządza oraz reprezentuje Trybunał w relacjach zewnętrznych. Jej rolą jest ułatwianie stronom rozwiązywania sporów związanych ze sportem poprzez arbitraż lub mediację oraz stanie na straży poszanowania równych praw stron oraz niezawisłości CAS oraz pomoc w funkcjonowaniu Trybunału, ochrona jego niezależności i dbałość o poszanowanie równych praw stron postępowania³⁵. ICAS samodzielnie lub za pośrednictwem swojego Komitetu³⁶ realizuje zadania określone w artykule S6 Kodeksu CAS.

³³ BGE 129 III 445.

³⁴ Zawarte w wyroku z 27 maja 2003 r. wydanego przez I Wydział Cywilny Szwajcarskiego Trybunału Federalnego (4P. 267, 268, 269 & 270/2002/tłumaczenie [w:] *DIGEST OF CAS AWARDS III 2001–2003*, w: 689 (Matthieu Reeb & Estelle du La Rochefoucauld, 2004).

³⁵ Art. S2 Kodeksu CAS.

³⁶ Komitet (Board) złożony jest z prezydenta Rady, dwóch wiceprezydentów oraz prezydentów obu Wydziałów Sądu.

W Kodeksie CAS są enumeratywnie wymienione zadania przeznaczone do wyłącznych kompetencji ICAS, których nie może ona delegować na inne organy³⁷, i tak: tylko ICAS dokonuje wyboru jej prezesa i dwóch wiceprezesów, prezesów obu Wydziałów CAS i ich zastępców, zatwierdza coroczny budżet i wydatki CAS przygotowany przez Sekretariat Sądu oraz dokonuje zmian reguł postępowania arbitrażowego wynikających z Kodeksu CAS³⁸. Zmiany Kodeksu CAS zapadają większością dwóch trzecich głosów przy obecności wszystkich członków ICAS³⁹. W głosowaniu nad pozostałymi sprawami, ICAS podejmuje decyzje zwykłą większością głosów, w obecności co najmniej połowy jej składu⁴⁰.

ICAS, która finansowana jest głównie ze środków pochodzących ze sprzedaży praw telewizyjnych do transmisji imprez sportowych składa się z 20 członków, z których każdy musi być jurystą wysokiego szczebla oraz posiadać dużą wiedzę w kwestiach dotyczących arbitrażu oraz prawa sportowego. Nominowani są przez międzynarodowe federacje sportowe, Światowe Stowarzyszenie Narodowych Komitetów Olimpijskich, Międzynarodowy Komitet Olimpijski oraz wybrane wcześniej do jej składu osoby⁴¹. Z chwilą powołania, członkowie ICAS muszą podpisać oświadczenie, w którym zobowiązują się do pełnienia obowiązków w charakterze osobistym, tj. w sposób absolutnie obiektywny i niezależny. Oznacza to, iż w żadnym wypadku nie mogą oni brać udziału w postępowaniu toczącym się w CAS, a także występować w charakterze arbitra lub pełnomocnika strony⁴². Na mocy postanowień podjętej uchwały, ICAS może powoływać do działania na stałe, bądź na określony czas regionalne albo lokalne struktury sądu arbitrażowego⁴³.

3.2. Arbitrzy CAS

Trybunał wykonuje swoje zadania za pośrednictwem arbitrów przy wsparciu organizacyjnym ze strony Sekretariatu CAS. Arbitrem może być wyłącznie osoba znajdująca się na liście kandydatów sporządzonej przez ICAS, na której

³⁷ Art. S6 paragraf 1, 2, 5.2 i 5.3 Kodeksu CAS.

³⁸ K. Mbye, *Practical Guide...*, s. 42.

³⁹ Art. S8 ust. 2 Kodeksu CAS.

⁴⁰ Art. S8 ust. 1 i 2 Kodeksu CAS.

⁴¹ Art S4 Kodeksu CAS.

⁴² K. Mbye, *Le Tribunal...*, s. 5–6, idem, *Practical Guide...*, s. 41; patrz również: I.S. Blackshaw, *The Court of Arbitration for Sport, An International Forum for Settling Disputes Effectively*, [w:] *Within the Family of Sport*, Entertainment and Sports Law, London 2003, s. 79.

⁴³ Art. S6 Kodeksu CAS.

musi być co najmniej 150 nazwisk. Ich liczba stale wzrasta i w 2012 r. wynosi 287 arbitrów reprezentujących 87 państw, w tym trzech z Polski oraz minimum 50 mediatorów (w 2012 r. jest ich 57)⁴⁴. Bardzo ważnym kryterium doboru arbitrów jest czynnik geograficzny i zasadą jest, aby były reprezentowane wszystkie kultury prawne dotyczące sportu.

Zgodnie z Kodeksem CAS, arbitrzy wybierani są na podlegający przedłużeniu okres czterech lat⁴⁵. Kodeks CAS wymaga, aby osoby z listy posiadały odpowiedni zakres kompetencji do rozpatrywania spraw sportowych, takich jak: odpowiednie doświadczenie w zawodzie prawnika, znajomość zagadnień z zakresu prawa sportowego, wiedzę na temat arbitrażu międzynarodowego oraz biegłą znajomość jednego z oficjalnych języków ICAS: angielskiego bądź francuskiego. Wybór arbitrów dokonywany jest kluczem zbliżonym do wyboru członków ICAS, co oznacza, że grupy wybierające desygnują taką samą liczbę kandydatów. A zatem musi być spełnione kryterium odpowiednich proporcji pochodzenia kandydatów. I tak 1/5 członków składu musi pochodzić ze wskazania przez MKOL, międzynarodowe federacje sportowe i narodowe komitety olimpijskie; 1/5 wybierana jest po konsultacjach uwzględniających ochronę interesów sportowców, a 1/5 od kręgów niezależnych od organów proponujących kandydatów⁴⁶. Wyznaczeni arbitrzy zasiadają w zespole orzekającym powołanym do wydawania orzeczeń zarówno w postępowaniach zwyczajnych jak i odwoławczych, a zatem nie są oni ograniczeni do orzekania tylko w jednym z nich⁴⁷. W skład zespołu orzekającego wchodzi jeden bądź trzech arbitrów. Wszyscy arbitrzy związani są zobowiązaniem do zachowania poufności i nie wolno im ujawniać informacji dotyczących stron, sporu ani przebiegu postępowania⁴⁸. Istotną rolę w funkcjonowaniu Sądu odgrywają także prezydenci obu Wydziałów, którzy są odpowiedzialni za dokonanie pierwszych czynności arbitrażowych, w momencie, kiedy procedura została zainicjowana, a nie wskazano jeszcze arbitrów w sprawie. Lista arbitrów, jak i zmiany w Liście są publikowane na oficjalnej stronie CAS.

Arbitrzy CAS z zasady nie są związani do orzekania w ramach wcześniej wydanych decyzji, ani nie są związani również „wiązącymi precedensami”⁴⁹,

⁴⁴ Kompletna lista arbitrów znajduje się na oficjalnej stronie Trybunału: www.tas-cas.org.

⁴⁵ Art. S13 Kodeksu CAS.

⁴⁶ I.S. Blackshaw, *The Court...*, s. 69.

⁴⁷ Art. S18 Kodeksu CAS.

⁴⁸ K. Mbye, *Practical Guide...*, s. 41.

⁴⁹ Patrz: sprawa *UCI p-ko. J. 7 NCB, CAS 97/176 Award of 28 August 1998*, 14.

jednakże w interesie wzajemnego poszanowania i jednolitości linii orzeczniczej, jak i stabilności prawnej, z reguły starają się, aby decyzje były podobne i oparte na wcześniej wydanych w zbliżonych stanach faktycznych⁵⁰.

3.3. Wydział *ad hoc*

ICAS zapewnił także możliwość tworzenia Wydziałów *ad hoc* ustanawianych na czas określony, funkcjonujących wyłącznie podczas niektórych imprez sportowych⁵¹.

Po raz pierwszy wydział taki został powołany w dniu 28 września 1995 r. na potrzeby rozstrzygania ewentualnych sporów, które mogłyby powstać podczas Letniej Olimpiady w Atlancie. Zasadą jest, że Wydziały *ad hoc* powoływane są zawsze na czas trwania igrzysk olimpijskich dla szybkiego rozwiązywania konfliktów w sposób, który nie zakłóca przebiegu gry sportowej⁵². W celu zapewnienia dogodnego dostępu do wydziału arbitrażu *ad hoc* dla osób biorących udział w Olimpiadzie Sportowej (sportowcom, urzędnikom, trenerom, federacjom itp.) wdrożono specjalną nieskomplikowaną, elastyczną oraz bezpłatną procedurę⁵³.

Do Wydziału *ad hoc* powoływanych jest dwunastu arbitrów wybieranych przez Komitet ICAS, którzy są zobowiązani do przebywania w miejscowości, w której odbywają się zawody sportowe. Na czele Wydziału stoi prezydent zastępowany w razie potrzeby przez wiceprezydenta. Na potrzeby sprawnego działania tworzone jest również Biuro Wydziału. Wydział rozpoczyna działalność na 10 dni przed rozpoczęciem igrzysk, a kończy w ostatnim dniu. Na stronie internetowej CAS dostępny jest formularz aplikacyjny dla osób, które są zainteresowane rozpoznaniem sporu powstałego w czasie imprezy sportowej, który może być przesłany na wskazany na stronie internetowej CAS numer faxu, bądź drogą mailową lub złożony w tymczasowym sekretariacie Wydziału. Sprawa powinna być rozpoznana w ciągu 24 godzin od złożenia wniosku/pozwu.

⁵⁰ I.S. Blackshaw, *Mediating Sports Disputes: National and International Perspectives*, Press The Hague 2002, s. 125–67.

⁵¹ G. Kaufmann-Koehler, *Arbitrations at the Olympics...*, s. 7; patrz również: D. di Pietro, *Principles of International Law in the Case Law of CAS*, „International Sports Law Review” 2004, s. 93.

⁵² E.T. Gilson, *Exploring the Court of Arbitration for Sport*, „Law Library Journal” 2006, vol. 98, nr 3, s. 511.

⁵³ M. Reeb, *The Role and Functions of the CAS*, „International Sports Law Journal” 2001, vol. 2, nr 21.

Oficjalną siedzibą Wydziału *ad hoc* jest Lozanna, jednakże postępowanie odbywa się zawsze w Mieście Olimpijskim. Arbitrzy mogą też podejmować działania w każdym innym miejscu, jeżeli ze względu na cele postępowania uznają je za właściwe. Panel (Zespół orzekający) może rozstrzygnąć przedstawiony spór bez przeprowadzania rozprawy i przesłuchiwania stron, jeśli jego zdaniem złożone dokumenty i przedstawione we wniosku fakty są do tego wystarczające⁵⁴. Decyzje Panelu podejmowane są większością głosów, a w przypadku równej liczby głosów, głosem rozstrzygającym jest głos przewodniczącego. W toku postępowania Panel może stwierdzić, że w świetle przedstawionych okoliczności nie jest możliwe lub zasadne podjęcie decyzji w trybie przyspieszonym i może skierować sprawę do rozstrzygnięcia w procedurze normalnej. Panel może również rozstrzygnąć spór częściowo, a pozostałą część przekazać do rozstrzygnięcia Trybunałowi, jeśli jego zdaniem jest to słuszne. Jednakże w przypadku rozstrzygnięcia sporu decyzja wydana przez Panel staje się natychmiast wykonalna i nie podlega procedurze odwoławczej.

Krótszą tradycję ma Wydział *ad hoc* powoływany na potrzeby rozstrzygania sporów podczas Mistrzostw Europy w Piłce Nożnej („ME”). Pierwszy taki został powołany w 2000 r. dla ME w Belgii i Holandii, następny dla ME w 2004 r. w Portugalii, w 2008 r. Austrii i Szwajcarii i w 2012 r. w Polsce i Ukrainie. W przypadku Mistrzostw Świata w Piłce Nożnej po raz pierwszy Wydział *ad hoc* został powołany w 2006 r. w Niemczech.

3.4. Sekretariat CAS (Biuro CAS) i Sekretariaty terenowe

3.4.1. Sekretariat CAS w Szwajcarii

Praca Trybunału i jego funkcjonowanie jest organizowane i wspomagane przez jego Sekretariat. Siedziba Sekretariatu CAS (The CAS Court Office) znajduje się w Lozannie w Szwajcarii⁵⁵. Na jego czele stoi sekretarz generalny, wspierany przez zastępcę oraz dwóch sekretarzy. Sekretarz generalny uczestniczy z głosem doradczym w posiedzeniach ICAS i zajmuje się organizowaniem pracy radców sądowych dobieranych przez arbitrów do pomocy przy protokołowaniu przesłuchań, sporządzaniu projektów orzeczeń i innych podobnych czynności. Głównym zadaniem Sekretariatu CAS jest sprawowanie nadzoru nad procedurami mediacji i arbitrażu, a także prowadzenie doradztwa w przedmiocie reguł postępowania oraz orzecznictwa, którego zakres jest wskazany

⁵⁴ Art. 15 ust. C) Arbitration Rules for the Olympic Games (Kodeks Arbitrażowy dla Igrzysk Olimpijskich).

⁵⁵ Od 2005 r. siedziba CAS znajduje się w rezydencji Chateau de BETHUSY.

w Kodeksie CAS, jak również doradzanie arbitrom i stronom postępowania w zakresie interpretacji zasad postępowania i prawa materialnego⁵⁶. Sekretariat ustala naturę prawną sporu po wpłynięciu pozwu i decyduje o przekazaniu do odpowiedniej izby. Decyzja w tym przedmiocie nie podlega zaskarżeniu⁵⁷. Cała komunikacja pomiędzy stronami a Trybunałem odbywa się również poprzez Sekretariat. Na nim spoczywa odpowiedzialność za ustalenie i egzekwowanie od stron kosztów sądowych, kontrola terminów postępowania oraz doręczanie pism procesowych⁵⁸.

Jako stała jednostka organizacyjna, Sekretariat CAS odpowiedzialny jest za organizację szkoleń, seminariów, promowanie Trybunału oraz za kontakt z mediami.

3.4.2. Sekretariaty zdecentralizowane

Dla usprawnienia i wygody działania poza Europą, w 1996 r. ICAS utworzyła dwa terenowe Sekretariaty/Biura CAS, które funkcjonują jako rzeczywiste filie Trybunału: w Denver dla Ameryki Północnej (w 1999 r. zostało przeniesione do Nowego Jorku) oraz w Sydney dla Australii i Oceanii. W Biurach tych przeprowadzane są postępowania i rozstrzygane spory. Biuro w Nowym Jorku funkcjonuje, jak typowa instancja odwoławcza od orzeczeń wydanych przez American Arbitration Association dotyczących wszystkich zagadnień sportowych, w tym również spraw związanych ze stosowaniem przez sportowców środków dopingujących⁵⁹. W biurze w Sydney natomiast mogą być przeprowadzane postępowania w pierwszej instancji, a dopiero skargę od tam wydanych orzeczeń można złożyć do Wydziału odwoławczego Trybunału w Lozannie.

3.5. Postępowania przed Trybunałem

3.5.1. Postępowanie zwyczajne

Właściwość Trybunału określona jest w art. S12 Kodeksu CAS, gdzie w ust. 3 przywołane są tryby rozpoznawania spraw. Jednym z nich jest rozwiązywanie sporów w drodze procedury zwyczajnej, która znajduje zastosowanie w przypadkach, kiedy sąd bada sprawę w pierwszej i jedynej instancji. W tym trybie rozpoznawane są spory ze stosunków umownych w kwestiach dotyczących

⁵⁶ M. Reeb, *The Court...*, [w:] M. Reeb, *Digest of CAS Awards 1986–1998*, The Hague 1998, s. 13.

⁵⁷ Art. S20 ust. 2 Kodeksu CAS.

⁵⁸ P. Cioch, *op.cit.*, s. 79.

⁵⁹ P. Cioch, *op.cit.*, s. 79.

m.in. praw klubowych do zawodnika, czy kwestii sponsoringu, praw do transmisji itp. Procedura ta obejmuje również sprawy z zakresu odpowiedzialności cywilnej za wypadki sportowe. W tym trybie mogą być rozpoznawane spory, o ile strony zawarły w umowie klauzulę o zapisie na sąd polubowny, lub porozumiały się co do tej kwestii w porozumieniu arbitrażowym po powstaniu sporu. Postępowanie to cechuje się dużą autonomią stron, gdzie mogą one same zdecydować, czy spór będzie rozstrzygany przez jednego, czy trzech arbitrów. Dopiero w przypadku braku takiego porozumienia, prezydent Wydziału sam podejmuje stosowną decyzję⁶⁰. Arbitrzy powinni dążyć do polubownego zakończenia sporu poprzez zawarcie ugody przez strony, a prezydent Wydziału może nawet zdecydować o skierowaniu sporu do koncyliacji, przed oddaniem jej do rozpoznania przez Panel, jeśli uzna to za słuszne⁶¹.

Ciekawe są regulacje Kodeksu CAS dotyczące wyboru przez strony prawa materialnego do mającego się rozpocząć postępowania, bowiem same strony powinny o tym zdecydować w umowie lub w zawartym porozumieniu arbitrażowym. Jednakże w sytuacji, kiedy ani umowa arbitrażowa, ani klauzula arbitrażowa posiada jakiegokolwiek uchybienia w tym względzie, Trybunał jest uprawniony do zastosowania prawa szwajcarskiego⁶². W ten sposób art. R45 Kodeksu CAS otwiera dla Trybunału drogę w korzystaniu z rozwiązań skupiających w sobie najlepsze doświadczenia arbitrażu międzynarodowego, ponieważ „ustawa” szwajcarska uważana za jedną z modelowych rozwiązań w dziedzinie arbitrażu⁶³. W ten sposób często spory wynikłe całkowicie poza jurysdykcją prawa szwajcarskiego są rozpoznawane przy zastosowaniu właśnie przepisów tego prawa.

W kwestii wyboru języka, w którym będzie prowadzone postępowanie, strony mogą zażądać innego, niż oficjalny jakim jest angielski lub francuski. Jeśli Panel i Sekretariat CAS wyrażą zgodę, wówczas Panel rozpoznający sprawę może zażądać od stron pokrycia części lub całości kosztów tłumaczeń⁶⁴.

⁶⁰ Art. R40 ust. 1 Kodeksu CAS.

⁶¹ Art. R 42 Kodeksu CAS.

⁶² Chodzi o art. 176–194 Szwajcarskiego Prawa Prywatnego (PIL) zawierający regulacje dotyczące arbitrażu. Patrz w szczególności: S.V. Berti, *International Arbitration in Switzerland. An introduction to and commentary on articles 176–194 of the Swiss Private International Law Statute*, The Hague 2000.

⁶³ M. Blessing, *Swiss tradition and legal culture*, Frankfurt 2002, s. 76

⁶⁴ Art. R29 ust. 1 i 2 Kodeksu CAS.

3.5.2. Postępowanie odwoławcze

Trybunał rozpoznaje również sprawę jako ostatnia instancja odwoławcza na podstawie klauzuli arbitrażowej o charakterze generalnym, zawartej w statucie. W tym trybie rozpoznaje odwołania od decyzji i orzeczeń wydanych przez organy międzynarodowych federacji sportowych i krajowych związków sportowych. CAS bada ich legalność i zgodność z prawem. Procedurę odwoławczą CAS porównać do postępowania przed sądem krajowym w zakresie kontroli legalności uchwały.

Zasady i reguły postępowania w tym trybie nie odbiegają znacznie od zasad postępowania zwyczajnego. Jest ono również wszczynane na podstawie skargi w formie pozwu arbitrażowego. Wymogiem koniecznym do wszczęcia postępowania jest wyczerpanie przez skarżącego wewnątrzwiązkowej drogi odwoławczej⁶⁵. Odwołanie od decyzji CAS, który wydał wyrok działając jako sąd pierwszej instancji CAS może być wniesione w tym trybie, tylko wtedy, jeżeli przepisy postępowania dla pierwszej instancji tego postępowania przewidują taką możliwość. Z punktu widzenia formalnego, określenie tego postępowania, jako „odwoławcze” nie jest do końca tym, co oddaje jego istotę, albowiem Trybunał wszczynając to postępowanie nie orzeka, jako kolejne ogniwo procesu decyzyjnego, tylko działając podobnie jak sąd pierwszej instancji przeprowadza procedury mające na celu sprawdzenie zgodności z prawem skarżonego orzeczenia wydanego przez krajowe związki sportowe, w przedmiocie nałożenia kary dyscyplinarnej. W pierwszym okresie działalności Trybunału postępowania odwoławcze nie były w zakresie jego jurysdykcji. Obecnie natomiast stanowią one przeważającą większość wszystkich postępowań przed CAS⁶⁶.

Do końca 2003 r. procedura ta była zastrzeżona tylko dla spraw dyscyplinarnych, jednakże po wprowadzeniu zmian do art. 13.2.1. Światowego Kodeksu Antydopingowego (Kodeksu WADA)⁶⁷, CAS stał się ostatnią instancją

⁶⁵ Art. R47 Kodeksu CAS.

⁶⁶ M. Reeb, *Recueil des sentences du TAS*, [w:] *Digest of CAS Awards II, 1998–2000*, The Hague–London–New York 2002, s. 19. Liczba postępowań odwoławczych w 2000 r. stanowiła 65% wszystkich postępowań Trybunału. Obecnie jest to 90% rozpoznawanych spraw. W 2010 r. Trybunał rozpoznał ogółem 298 wszystkich spraw, z czego 244, to postępowania odwoławcze – na podstawie statystyk CAS (strona oficjalna CAS: www.tas-cas.org).

⁶⁷ Światowa Agencja Antydopingowa jest to w rozumieniu prawa szwajcarskiego-fundacja i została utworzona 10.11.1999 r. pod przewodnictwem Międzynarodowego Komitetu Olimpijskiego (MKOL). Jej siedzibą był Lozanna w Szwajcarii. Od 2001 r. funkcjonuje nowa siedziba w Montrealu w Kanadzie. Zadaniem Agencji jest praca na rzecz federacji sportowych w zakresie przeprowadzania szkoleń i badań nad wdrażaniem testów antydo-

odwoławczą od wszelkich orzeczeń i decyzji nakładających na zawodników wszystkich dyscyplin sportowych sankcje za stosowanie środków dopingujących. Dotyczy to również sportowców biorących udział w zawodach krajowych, jeżeli mają oni status „sportowców międzynarodowych”, a który to status nabyli poprzez uczestniczenie już jednokrotnie w zawodach poza granicą swojego kraju. Tak szeroki zakres jurysdykcji CAS jest niekiedy krytykowany przez jurystów. I tak A. Wach⁶⁸ uważa, że przymuszanie tej grupy sportowców do stosowania procedury przewidzianej przez Kodeks WADA i odebranie im możliwości dochodzenia swoich praw przed sądem powszechnym ich kraju jest zbyt szerokim ujęciem jurysdykcji Trybunału. Jednakże pozytywną stroną takiego uregulowania jest fakt, że rozpoznawanie spraw o podobnym stanie faktycznym przez Trybunał, jako jedyny organ orzekający w tej kategorii spraw, daje szansę na ujednoczone orzecznictwo.

3.5.3. Postępowanie mediacyjne

W okresie funkcjonowania CAS, coraz częściej w środowisku sportowym pojawiała się potrzeba rozwiązywania sporów w drodze mediacji, która jest, obok arbitrażu i koncyliacji alternatywną formą rozwiązywania sporów (ADR)⁶⁹. Mediacja oparta jest na pośrednictwie osoby trzeciej, która nie jest stroną sporu, tylko niezależnym arbitrem, którego rola polega na stworzeniu stronom warunków do prowadzenia rozmów oraz odpowiednim wpływaniu na strony w sposób, jaki uzna za najbardziej stosowny. Przede wszystkim jego zadaniem jest popieranie zakończenia sporu i zawarcie porozumienia.

W związku z powyższym ICAS podjął uchwałę o uzupełnieniu Kodeksu CAS o artykuły stanowiące regulamin postępowania mediacyjnego. W ten oto sposób w dniu 18 maja 1999 r. dodanych zostało do Kodeksu CAS 14 nowych artykułów regulujących to postępowanie. Jak widać, jest to stosunkowo „młode” postępowanie i brak jest oficjalnych statystyk, co do ilości rozwiązanych w ten sposób sporów, ale jak powiedział Ousmane Kane, Pierwszy Radca CAS,

pingowych. Agencja publikuje listę zakazanych substancji. Kodeks WADA został przyjęty podczas konferencji w Kopenhadze w marcu 2003 r. Więcej informacji na temat Kodeksu WADA: A. Wach, *Światowy Kodeks Antydopingowy – aspekty prawne*, „Sport Wyczynowy” 2003, nr 7–8, s. 38.

⁶⁸ A. Wach, *Alternatywne formy rozwiązywania sporów sportowych*, Warszawa 2005, s. 163.

⁶⁹ Ruch ADR (ang. Alternative Dispute Resolution Movement) zapoczątkowany został w Stanach Zjednoczonych i obejmuje on „wszystkie techniki opanowywania sporów, nie-realizowane przez sąd państwowy” (A. Wach, *Alternatywne formy rozwiązywania sporów sportowych*, Warszawa 2005, s. 116).

odpowiedzialny również za nadzór nad postępowaniem mediacyjnym: „ICAS podjęła inicjatywę wdrożenia tych zasad obok postępowania arbitrażowego, ponieważ są one idealnym rozwiązaniem dla sporów sportowych mając na uwadze obowiązek zachowania zasad fair play i ducha porozumienia”. Oprócz CAS postępowania mediacyjne prowadzone są przez niektóre międzynarodowe federacje sportowe⁷⁰. Mediacja przed CAS jest postępowaniem o charakterze nieformalnym oraz niewiążącym i opiera się na zawartym uprzednio porozumieniu, zobowiązującym strony do działania w dobrej wierze oraz do współpracy w ramach mediacji w celu zakończenia sporu⁷¹. Art. 1 ust. 2 Postępowania mediacyjnego przed CAS stanowi, że mediacji mogą to być tylko sprawy, które podlegają rozpoznaniu w postępowaniu zwyczajnym przez CAS (komercyjne i finansowe). Wykluczone są natomiast *expressis verbis* sprawy z zakresu sporów dyscyplinarnych i spraw o zażywanie środków dopingowych.

Procedurę mediacyjną inicjuje wniosek stron, złożony w Sekretariacie Sądu, który jest jednocześnie podstawą wyboru osoby mediatora oraz sposobu prowadzenia mediacji. Postępowanie przeprowadzane jest w sposób uzgodniony przez strony pod nadzorem mediatora, a jeśli nie dojdą one do porozumienia w tym zakresie, zadanie to przejmuje mediator, który nie ma prawa narzucać stronom zaproponowanego przez siebie sposobu rozwiązania sporu⁷². Jeżeli postępowanie mediacyjne zakończy się sukcesem, strony podpisują ugodę, a w przypadku braku osiągnięcia porozumienia, strony mogą poddać spór pod arbitraż przeprowadzony przez CAS. Całe postępowanie mediacyjne od momentu złożenia wniosku nie powinno przekroczyć czasu trzech miesięcy.

4. Statystyki CAS

Poniższe tabele ilustrują liczbę i charakter poszczególnych postępowań⁷³, liczbę złożonych wniosków oraz zapadłych rozstrzygnięć. Wyraźnie jest widoczna tendencja wzrostu wpływu ilości spraw w 1995 r., czyli po reformie organizacyjnej oraz następnie w 2004 r., tj. po przekazaniu do wyłącznej jurysdykcji

⁷⁰ I. Blackshow, *The Court...*, s. 70.

⁷¹ Art. 1 Regulamin postępowania mediacyjnego CAS. Informacje na temat procedury znajdują się na stronie www.cas-tas.org, tam również abstrakty orzeczeń Trybunału. Tam też znajdują się klauzule do wykorzystania w umowach pomiędzy stronami.

⁷² Art. 9 Regulamin postępowania mediacyjnego CAS.

⁷³ Dane pochodzą z oficjalnej strony Trybunału: <http://www.cas-org/>.

CAS odwołań od orzeczeń dyscyplinarnych za stosowanie środków dopingujących.

Tabela 1. Zestawienie spraw w postępowaniu arbitrażowym i opiniodawczym

Rok	Liczba wniosków o przeprowadzenie arbitrażu	Liczba wniosków o wydanie opinii doradczej	W sumie	Liczba orzeczeń wydanych w postępowaniu arbitrażowym	Liczba wydanych opinii doradczych	W sumie
1986	1	1	2	1	1	2
1987	5	3	8	2	1	3
1988	3	9	12	0	1	1
1989	5	4	9	1	0	1
1990	7	6	13	1	0	1
1991	13	5	18	4	1	5
1992	19	6	25	12	0	12
1993	13	14	27	6	1	7
1994	10	7	17	5	1	6
1995	10	3	13	6	2	8
1996	20	1	21	16	0	16
1997	18	2	20	10	0	10
1998	42	3	45	33	2	35
1999	32	1	33	21	1	22
2000	75	1	76	60	1	61
2001	42	0	42	28	0	28
2002	83	3	86	70	3	73
2003	107	2	109	82	1	83
2004	271	0	271	178	0	178
2005	194	4	198	133	3	136
2006	204	0	204	127	0	127
2007	252	0	252	177	0	177
2008	311	2	313	92	2	94
2009	270	5	275	179	5	184
2010	298	0	298	61	0	61
Razem	2305	82	2387	1433	26	1459

*Na podstawie danych pochodzących z oficjalnej strony CAS (przyp.78).

Tabela 2. Zestawienie spraw rozpoznanych przez CAS od czasu wejścia w życie Sportowego Kodeksu Arbitrażowego (22 listopada 1994 r.) do 31 grudnia 2010 r.

	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002
Postępowania zwyczajne	2	4	7	4	8	5	10	9
Postępowania odwoławcze	8	10	11	33	24	55	32	66
Postępowania konsultacyjne	3	1	2	3	1	1	0	3

Postępowania <i>ad hoc</i>	0	6	–	5	0	15	0	8
W sumie	13	21	20	45	33	76	42	86
Postępowania prowadzące do wydania orzeczenia lub opinii	8	16	10	35	22	61	28	73
Postępowania zakończone innym orzeczeniem niż merytoryczne	4	2	4	4	3	4	3	6
Sprawy cofnięte	1	3	6	6	8	11	11	7
Sprawy w toku na dzień 31.12.2010	0	0	0	0	0	0	0	0

Ciąg dalszy Tabeli 2.

	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	Razem
Postępowania zwyczajne	61	9	9	17	22	26	25	49	267
Postępowania odwoławcze	46	252	185	175	230	276	245	244	1892
Postępowania konsultacyjne	2	0	4	0	0	2	5	0	27
Postępowania <i>ad hoc</i>	0	10	0	12	0	8	0	5	70
W sumie	109	271	198	204	252	313	275	298	2256
Postępowania prowadzące do wydania orzeczenia lub opinii	83	178	136	127	177	94	184	61	1421
Postępowania zakończone innym orzeczeniem niż merytoryczne	18	58	25	44	33	4	4	11	243
Sprawy cofnięte	8	35	37	32	35	42	72	69	411
Sprawy w toku na dzień 31.12.2010 r.	0	0	0	0	1	8	15	157	181

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych pochodzących z oficjalnej strony CAS.

Z powyższych zestawień widać, że obecnie w CAS przeprowadzanych jest rocznie od 250–300 postępowań różnego rodzaju. Jest to niewątpliwie spełnienie wizji jego twórcy Juana Antonio Samaranch'a.

5. Ocena działania CAS

Podkreślenia wymaga fakt, że niewątpliwą zaletą postępowania przed CAS jest to, że Trybunał zapewnia stronom postępowania jego poufny i uproszczony charakter, a także wykwalifikowanych i dysponujących specjalistyczną wiedzą arbitrów oraz mediatorów, którzy pracują w taki sposób, aby całe postępowanie trwało przed CAS nie dłużej niż cztery miesiące, a postępowanie mediacyjne maksymalnie trzy miesiące. Procedura jest odformalizowana w celu ułatwienia stronom jej zrozumienia, postępowania przeprowadzane są w siedzibie CAS⁷⁴ w pokoju nieprzypominającym typowej sali sądowej. Dodatkowo

⁷⁴ Na oficjalnej stronie CAS dostępne są zdjęcia budynku Trybunału i jego wnętrza: www.tas-cas.org.

procedura wolna od dodatkowych kosztów, które w większości pokrywane są przez ICAS jako organ odpowiedzialny za działania CAS, a orzeczenia Trybunału mają międzynarodową skuteczność⁷⁵.

Poufność procedury arbitrażowej i mediacyjnej⁷⁶ oznacza brak publicznego charakteru wszelkich czynności związanych z prowadzonym postępowaniem. Oczywiście zdarzają się wyjątki, ponieważ za zgodą stron lub prezesa Wydziału prowadzącego postępowanie w niektórych sprawach dopuszcza się publiczności i przedstawiciele mass mediów. Zazwyczaj są to przypadki, gdy przemawia za tym poważny interes publiczny. Reguła ta ma zastosowanie do publicznego ogłaszania rozstrzygnięć w sprawach, w których zabieg ten może mieć zwłaszcza charakter prewencji ogólnej (przede wszystkim w sprawach o wykrycie zażywania środków dopingujących).

Gwałtowny wzrost ilości rozpoznawanych przez CAS spraw w ostatnich latach spowodowany jest przede wszystkim efektem ewolucji tej instytucji, a nade wszystko jej decentralizacją i utworzeniem oddziałów zamiejscowych (Nowy Jork, Sydney) oraz tworzeniem wydziałów ad hoc. CAS zajmuje istotną pozycję wśród międzynarodowych organizacji sportowych oraz w świecie sportowego arbitrażu międzynarodowego. Szybki rozwój działalności, wzrost liczby przeprowadzonych postępowania dowodzi, iż zaspokaja on rzeczywiste potrzeby świata sportu. Duże znaczenie mają również usługi mediacyjne oferowane przez CAS, bowiem są one istotnym wkładem w dalszy rozwój tej instytucji, która podąża za rzeczywistymi potrzebami środowiska sportowego i jednocześnie podnosi jej reputację CAS na forum federacji sportowych. CAS stał się też najważniejszą w środowisku sportowym instytucją odwoławczą w zakresie spraw dyscyplinarnych. Postępowania odwoławcze głównie od decyzji federacji sportowych stanowią *gross* spraw rozpoznawanych w tym trybie. Jest to spowodowane zamieszczeniem w statutach większości federacji sportowych odpowiednich klauzul arbitrażowych. Jednakże to co decyduje obecnie o silnej pozycji CAS, może spowodować taki stan, gdzie Trybunał będzie postrzegany bardziej jako organ odwoławczy federacji sportowych, niż niezależna instytucja arbitrażowa. Dlatego też ICAS powinna podjąć sukce-

⁷⁵ Orzeczenia CAS podlegają wykonaniu na terenie każdego państwa, które jest stroną podpisanej w 1958 r. w Nowym Jorku Konwencji o uznawaniu i wykonywaniu zagranicznych orzeczeń arbitrażowych. Właściwy organ danego państwa może jednak odmówić wykonania takiego orzeczenia, jeżeli uzna, że spór sportowy, będący przedmiotem rozstrzygnięcia CAS, nie może być poddany arbitrażowi na obszarze państwa, gdzie miało nastąpić wykonanie tego orzeczenia.

⁷⁶ Art. R43 Kodeksu CAS.

sywne działania w kierunku zmiany tej tendencji i dążyć do optymalnego wykorzystania realnych możliwości Trybunału. W okresie wzrostu ilości sporów związanych ze sportem CAS powinien kontynuować swój rozwój, aby zapewnić sprawny system rozstrzygania międzynarodowych sporów sportowych z tendencją do propagowania rozstrzygania sporów w drodze mediacji, gdzie strony sporu same decydują o najkorzystniejszym dla nich sposobie jego rozwiązania.